

5313

بسم الله الرحمن الرحيم

WWW.KUTAB.BR

خیام، عمرین ابراهیم / ۵ ق
رباعیات

رباعیات خیام (دوزبانه) / بر اساس نسخه محمد علی فروغی و قاسم غنی ۱۳۹۶
خوشنویسی رایانه ای / محمد مهدی منصوری - قم: آشیانه مهر، ۱۳۹۶ / ۱۲۴ ص.

۱. شعر فارسی - انگلیسی - قرن ۵ ق ۲. رباعی - قرن ۵ ق.

الف. فروغی، محمد علی، ۱۲۵۴-۱۳۲۱، مصحح. ب. عنوان

PIR ۴۶۲۵ ۱۳۹۶

ISBN: 978-600-6164-64-9

۲. ۹۵۷ ج

۳. ۱/۲۲ فا ۸

کتابخانه ملی ایران

ناشر: آشیانه مهر

چاپخانه گلها

ناظر چاپ: جواد امینیان

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۶

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

مرکز بخش: ۰۹۱۳۶۹۹۰۰۷۴ - ۰۹۳۶۳۵۲۱۸۴۴

رباعیات
حکیم عمر خٹام

مقدمه

رباعی کو چکیتری زن شعر است که انگار فکرت شعر را با نغمه نام می‌سازد
هر شعاری خوش را موقوف دانسته که در جزو اشعارش کم و بیش رباعی کمبود

ولی خیام رباعی را به تنها وجهی اعتبار و سمیت رسانید و این زن مختصر را انتخاب کرده: در صورتیکه

اگر خودش ادب نهایت زبردستی را آن گنجایید است: ترانه‌ای خیام بقدری ساده طبعی و زربان

و چسب ادبی و معمولی گفته شده که کسی را شیفه نمی‌بخشد و بیشهات فتنه آن میاید و زبته ترین نمونه‌ای شعر

فارسی شماری آید قدرت ادبی ابد اندازهای ساینده که تا آنگاه نمی‌آید و انسان به حیرت می‌افتد که یک عقیده‌ای

فلسفی همی چگونه ممکن است در قالب یک رباعی گنجد و چگونه نیست و آن چند رباعی هست که از هر کدام یک کسر و فلسفه

مستقل مشاهده شود و در عین حال با هم هائیک باشد این بخش و دلبرانی فکر خیام است که

ترانه‌های او را در دنیا مشهور کرده است: و زن با و مختصر شعری خیام خوانند

راخته نمیکند و به او فرصت فکری می‌دهد

خیام شعر را بچگونگی بی‌نیکند، زبان ساده و بهیچ‌اسرار

صنعت خودش کاملاً آگاه است با کمال ایجاز به‌ترین شرح می‌دهد

از به‌یادداشت و نفوذ خیام در ادبیات فارسی چنانچه که ممتنع است شادت فکری و آزادی است

که بدیع کرده و بوی بقدرت قلم خودش آگاه بوده و برادر نور و زمانه در فضل انداید و در قلم حکایتی

میاورد که قلم را از تن برزیده و بر سر می‌گیرد و تا به قلم صلاح و فساد مملکت کاری بزرگ است

و خداوند قلم را که مقصد باشد غیر بر باید داشت تاثیر خیام را در ادب و اخلاقی و تأثیر در دنیای متمدن

امروز هم می‌بایست نشان میداد که گفته‌های خیام با دیگران با چه انداز فرق دارد خیام که هر چه سرکار با ریاضیات

و نجوم دانسته و این پیشه‌ی خشک مانع از ظاهر احساسات و تقوی و لذت بردن از طبیعت

و ذوقی سرشار شاعری او نشده اغلب به‌نگام فراغت و تفریح و ادبیات می‌گذرانید

اگر چه این چنین مانند نوحه‌ی فیضی طوسی و غیره شاعر و دانشمند و اشعاری به آنها منسوب

است و کی گفته‌های آنها با خیام نیرین آسمان فروز ارد؛ آنان شهادت است
و تصوف یا عشق و خلاق یا سائل اجتماعی با عی گفته‌اند یعنی همان گفته‌های
دیگران را تکرار کردند و ذوق شاعری را شعار و قافیه پر از آهنگ و تخیل و وجودند
شب تهناب ویرانه مرغ حق، قبرستان بهلوی نیناک بهاری، خیام خنبل شو بود ولی بنظر
می‌آید که شکوه طراوت بهار زکما و بوی گل خنجر و جویبار نسیم طایم و طبیعت افسونگر با آهنگ
چنگ ساقیان با هر که فصل بهار و نور را تجلی می‌کرده روح خیام تاثیر فوق العاده آشته خیام
با لطافت و ظرافت مخصوص که نزد شعری دیگر نمی‌آید است طبیعت را حس می‌کرده و با یک

دنیا اسادی آن را وصف می‌کند؛

روزی است خوش و هوانه کرم است و نسیم

بخیزد صبا و امن گل چاک شوند؛

ابر آمد و آرد بر سر سبز که ریست

چون بر نوبه ز رخ لاله نشست

متهتاب بنور دامن شب شکافت؛

خیام رو صف طبیعت تا همان اندازه احتیاج دارد با خند کلمه محیط و وضع را محکم و محسوس میکند.

آه در زمانی که شعر فارسی زیر تاثیر تسلط عرب یک نوع لغت بازی و اظهار فضل و تملق کو بی

خسک و بی معنی بوده شاعران کجایی که ذوق طبیعی آتش اند برای یک بک یا یک قطره آله

بقدری اغراق می کنند که انسان را از طبیعت بر میگردانند این سادگی زبان خیام بر بزرگی

مقام اوست و فرایند خیام نه تنها به الفاظ ساده گفتا کرده بلکه در ارائه می خود استاد بی دگرایی

نیز کار برده که نظیر آن نزد هیچیک از شعرای ایران دیده نمی شود؛ گاهی

بالحالت بازی میکند ولی صنعت او چقدر با صنایع لوس و حشکی

بدیع قزوینی فرق دارد؛ مثلاً لغاتی که دو معنی میسر سازند:

بهرم که کور می کرفتمی بعبه سر

دیدم که چگونه کور بهرم گرفت

تقلید و از فاخته که معنی کجا بهم می باشد شباهت زری کی تسلط به زبان و ذوق ایسر ساند

دیدم که بگرگ داشت فاخته می
بنشسته همی گفت که گو گو گو گو

در آخر بعضی از رباعیات قافیه تکرار شده، شاید به نظر بعضی فقر لغت و قافیه را می رساند، مثل:

دیا دیدم هر چه دیدی هیچ است
بگزر جهان چه طرف برستم هیچ

ولی تمام برآردی موضوع در همین تکرار هیچ جمع شد؛ چندین اثر فلسفی و علمی بزبان عربی و فارسی

از خیام مانده، ولی آثار علمی او بهرگز در همین اثرش دخالتی نداشته